

КОНСТИТУЦІЙНИЙ КОНТРОЛЬ ВЕРХОВНОГО СУДУ США: ВИДИ ПРАВОТВОРЧОСТІ

© Добош З., 2019

Проаналізовано проблему конституційного контролю Верховного Суду США у контексті його історичного розвитку. Верховний Суд США, в межах виконання функції судочинства, встановлює конституційність нормативних актів і дій державних органів влади, а також їхніх посадових осіб. Визначено, що історично склалися дві діаметрально протилежні концепції про доцільність вирішення Верховним Судом США питань політичного значення – “судової стриманості” та “судового активізму”. Згідно з першою Верховний Суд повинен утримуватися від розгляду питань політичного значення. Однак його окремі рішення неминуче стосуються політики, а “маркування” деяких питань як політичних допомагає суддям бачити межі своїх повноважень.

З’ясовано, що судова правотворчість Верховного Суду США поділяється на два види: 1) правотворчість щодо тлумачення конституційних норм і заповнення прогалін у правовому регулюванні; та 2) правотворчість, пов’язана зі створенням окремих нормативних актів – регламентів його діяльності, спеціальних меморандумів для службовців. Верховний Суд США ніколи не був “зв’язаний” власними рішеннями, а судовий прецедент США вважають доволі гнучким.

Ключові слова: конституційний контроль; конституційна юрисдикція; Конституційний Суд України; Верховний Суд США; правотворчість; Судовий акт 1789 р.; Конституція; конституційне правосуддя.

Зоряна Добош

КОНСТИТУЦИОННЫЙ КОНТРОЛЬ ВЕРХОВНОГО СУДА США: ВИДЫ ПРАВОТВОРЧЕСТВА

Проанализировано проблему конституционного контроля Верховного Суда США в контексте его исторического развития. Верховный Суд США, в рамках выполнения функции судопроизводства, устанавливает конституционность нормативных актов и действий государственных органов власти, а также их должностных лиц. Определено, что исторически сложились две диаметрально противоположные концепции о целесообразности решения Верховным Судом США вопросов политического значения – “судебной сдержанности” и “судебного активизма”. Согласно первой Верховный Суд должен воздерживаться от рассмотрения вопросов политического значения, однако его отдельные решения неизбежно касаются политики, а “маркировка” некоторых вопросов как политических помогает судьям видеть пределы своих полномочий.

Выяснено, что судебное правотворчество Верховного Суда США можно разделить на два вида: 1) правотворчество толкования конституционных норм и заполнения пробелов в правовом регулировании; и 2) правотворчество, связанное с созданием отдельных нормативных актов – регламентов его деятельности, специальных меморандумов для служащих. Верховный Суд США никогда не был “связан” собственными решениями, а судебный прецедент США считается достаточно гибким.

Ключевые слова: конституционный контроль; конституционная юрисдикция; Конституционный Суд Украины; Верховный Суд США; правотворчество; Судебный акт 1789 г.; Конституция; конституционное правосудие.

Zoriana Dobosh

Institute of Jurisprudence and Psychology
Lviv Polytechnic National University,
Department of Civil Law and Procedure
Ph. D.

CONSTITUTIONAL CONTROL OF THE US SUPREME COURT: TYPES OF JURISDICTION

The article analyzes the problem of constitutional control of the US Supreme Court in the context of its historical development. The US Supreme Court, in the exercise of its judicial function, establishes the constitutionality of statutory acts and actions of public authorities and their officials. It has been determined that two diametrically opposed concepts have historically emerged about the advisability of the Supreme Court of the United States to address issues of political importance - "judicial restraint" and "judicial activism". According to the former, the Supreme Court must refrain from considering matters of political importance. However, his individual decisions inevitably relate to politics, and labeling certain issues as political helps judges see the limits of their authority.

It has been found that the lawmaking of the US Supreme Court is divided into two types: 1) lawmaking to interpret constitutional rules and fill in the gaps in legal regulation; and 2) lawmaking related to the creation of separate regulations – regulations of its activity, special memorandums for employees. The US Supreme Court has never been "bound" by its own decisions, and US judicial precedent is considered rather flexible.

Key words: constitutional control; constitutional jurisdiction; The Constitutional Court of Ukraine; The US Supreme Court; lawmaking; Court Act 1789; Constitution; constitutional justice.

Постановка проблеми. Американці завше вивчали судову систему США в контексті національного мислення, проте її складність зумовлює актуальність дослідження історії Верховного Суду США з позиції дослідника держави континентальної правової системи. Цей досвід є надзвичайно важливим, беручи до уваги необхідність заповнення прогалів в історії держави та права зарубіжних країн і можливість його найдоцільнішого запозичення задля реформування сучасної судової системи України.

Окрім цього, щодо можливості запозичення історико-правового досвіду держав, які за формою державного правління, державного устрою й типу правової системи відмінні від України, США становлять найбільший інтерес.

За формою державного устрою США є федерацією, до складу якої входять федеральний округ Колумбія, 50 штатів та автономії з правовим статусом держав, "котрі вільно приєдналися" – Гуам, Східне Самоа, Пуерто-Рико, Східне Самоа, Віргінські та Північно-Маріамські острови. За формою державного правління США – президентська республіка, в якій Президент – глава держави є водночас главою уряду. За типом правового регулювання США належать до англо-американської правової сім'ї із невід'ємним джерелом права – судовим прецедентом.

Внаслідок особливостей федерального державного устрою в США запроваджено "подвійну" систему органів влади (федеральну та штатів). Судову систему США очолює федеральний Верховний Суд (the Supreme Court of USA) – вищий судовий орган загальної та конституційної юрисдикції.

Аналіз дослідження проблеми. Проблеми становлення та розвитку правової, судової системи США, зокрема Верховного Суду США та певних державно-правових інститутів США в

різні часи досліджували відомі вітчизняні й зарубіжні дослідники: І. А. Алебастрова, Б. А. Барабаш, П. Д. Баренбойм, Р. С. Баркер, В. Бернхем, В. С. Бігун, Ч. Бірд, С. В. Боботов, Г. Г. Бойченко, О. Ведернікова, М. В. Вітрук, В. А. Власихін, Т. Дж. Волкер, А. Гамільтон, В. П. Глиняний, Д. А. Є. Говард, Л. А. Луць, В. С. Макарчук, Н. М. Марченко, О. О. Мережко, П. Д. Мессіт, А. О. Мішин, В. В. Молдован, Р. Л. Нарішкіна, Б. С. Нікіфоров, Г. В. Перрі Мол., Т. В. Плотнікова, В. Г. Ренквіст, Б. В. Сабецький, А. В. Савченко, О. Ю. Саломатін, О. Д. Святоцький, В. В. Согрін, В. Стагр, М. М. Страхов, А. де Токвіль, О. В. Тюріна, В. А. Туманов, Б. А. Філатов, С. В. Філіппов, Ч. Фрайд, Л. Фрідмен, Б. Футей, З. М. Черніловський, О. О. Шевченко, В. І. Шишкін, Л. В. Яклі та ін.

Не заперечуючи наукової цінності результатів розвідок вітчизняних авторів, зазначимо, що комплексного монографічного історико-правового дослідження становлення конституційно-правового статусу судової влади в США не здійснювалося.

Метою статті – окреслити значущість конституційного контролю Верховного Суду США, визначивши основні види правотворчості.

Виклад основного матеріалу. Проводячи паралелі між особливостями реалізації функції конституційного контролю у США та Україні, необхідно зауважити, що, відповідно до Закону України “Про Конституційний Суд України”, визначальним завданням Конституційного Суду України (єдиного органу конституційної юрисдикції) є гарантування верховенства Конституції на всій території держави [1, с. 42]. На деклінацію від України, як держави континентальної правової системи, конституційний контроль у США реалізують суди загальної юрисдикції. Відтак, Верховний Суд США, в межах виконання функції судочинства, встановлює конституційність нормативних актів і дій державних органів влади, а також їхніх посадових осіб [2, с.11].

Іншою особливістю, відмінною від України, є те, що вищим, проте не єдиним органом конституційної юрисдикції у США є Верховний Суд США. З метою окреслення його функції, пов’язаної зі встановленням конституційності нормативних актів законодавчої влади (федеральної та штатів), органів виконавчої влади та конституційності діяльності (дій або бездіяльності) їхніх посадових осіб, в юриспруденції використовують термін “конституційний нагляд”.

Беручи до уваги визнане розуміння дефініцій “контроль” та “нагляд”, в юридичній літературі допускається позначення того самого виду державної діяльності різними термінами. Втім, судовий нагляд передбачає постійне спостереження, а відтак, на думку автора, функцію перевірки конституційності нормативних актів, здійснювану Верховним Судом США, необхідно означувати поняттям “конституційний контроль”.

У широкому значенні “конституційний контроль”, як функція органів судової влади та квазісудових органів, тотожний з дефініцією “конституційна юрисдикція”, що передбачає оцінку правових актів і органів влади відповідно до конституційних положень. У вузькому розумінні поняття “конституційний контроль” тлумачиться як функція суду, метою якої є визначення конституційності правових актів [3, с. 383].

Професор Н. В. Вітрук розуміє конституційне правосуддя як вищу форму конституційного контролю, що реалізується у формі судочинства [4, с. 51]. Спершу метою конституційного правосуддя була перевірка конституційності законів парламенту, згодом – проблема конституційної відповідальності глави держави в порядку імпічменту (зауважимо, що в США конституційний контроль не поширюється на питання імпічменту).

Об’єктами конституційного контролю, зокрема судового, є всі закони, доповнення до конституції, регламенти та інші нормативні акти парламенту; органів виконавчої влади й місцевого самоврядування; внутрішньодержавні договори (поширені у федераціях); правові акти судів, акти та дії громадських об’єднань; індивідуальні правозастосовні акти органів державної влади й місцевого самоврядування; міжнародні договори; рішення у справах про розмежування компетенції вищих органів держави, федерації та її суб’єктів, центральної влади, автономій та органів місцевої влади; дії посадових осіб у порядку конституційної відповідальності; організація та проведення, підтвердження підсумків референдумів і виборів; створення і діяльність політичних партій, інших громадських об’єднань тощо [4, с. 53–54].

Конституційний судовий контроль за Верховним Судом США закріплено Судовим актом 1789 р. У той період суди штатів переглядали нормативні акти органів місцевої влади щодо їхньої відповідності власним конституціям. Інститут конституційного контролю застосовувався в усіх штатах, окрім Род-Айленду, позаяк вважали, що представницькі органи не повинні тлумачити конституційні норми. У 1802 р. Верховний Суд штату Меріленд у рішенні щодо справи “Вітінгтон проти Полка” вказав, що парламент не повинен встановлювати законність своїх актів, оскільки це зумовить неправочинність усіх обмежень та заборон, задекларованих у Біллі про права [5, с. 16].

Судовий контроль, як акцентував професор А. Є. Говард, виник поряд з ідеями поділу влади, системою стримувань і противаг у штатах як “механізм забезпечення верховенства конституцій, позаяк їхні легіслатури, аналогічно до королів і парламентів, могли викликати значну загрозу правам і свободам американців” [6, с. 5–6].

Право конституційного контролю Верховного Суду США передбачено статтею 25 Судового акта 1789 р., відповідно до якої кожен частину конституції штату або його закон, хартію міста чи ордонанс, які суперечили положенням Конституції, законам й договорам США, Верховний Суд міг визнати неконституційними [7].

На думку відомого тогочасного американського політика А. Гамілтона, Верховний Суд США, здійснюючи судовий контроль, “забезпечував дотримання стану, за якого воля народу, відображена в Конституції, переважала над волею законодавців, яка віддзеркалювала тимчасове волевиявлення народу. Конгрес має повноваження, делеговані народом, повинен діяти в межах Конституції, але він не може бути суддею власних повноважень; у Конституції не вказано, але можна зробити висновок, що саме суди повинні бути посередниками між народом та Конгресом” [8, с. 87].

Відомий французький політичний та громадський діяч А. Токвіль зауважував: “Право американських судів визнавати неконституційним закон було однією з наймогутніших перешкод, які коли-небудь спрямовувалися проти тиранії політичних органів” [9, с. 97], тобто органів виконавчої та законодавчої влади (федерації та штатів).

Повноваження Верховного Суду США здійснювати конституційний контроль передбачено статтею 25 Судового акта 1789 р. [7]. Тому абсурдною є позиція стосовно того, що він самостійно створив або/чи привласнив це право у процесі ухвалення рішення відомої справи “Мербюрі проти Медисона” 1803 р. [10, с. 34].

Проект рішення у цій справі написав Головний суддя Маршал Дж., зазначивши: “Верховний Суд США застосовує приписи Конституції так, як розуміє і скасовує правові акти Конгресу, якщо вони суперечать верховному (федеральному) праву. Лише судова влада повинна вказувати на те, що є законом, а тому суд, який застосовує норму права, вирішуючи спір, зобов’язаний пояснити і витлумачити її. Якщо два закони суперечать один одному, то лише суд повинен вирішити, який з них необхідно застосувати. Якщо закон суперечить Конституції, а вирішуючи питання необхідно застосувати закон і Конституцію, судам необхідно керуватися тільки Конституцією, оскільки вона має вищу юридичну силу” [11]. Відповідно до судового прецеденту, сформованого у рішенні цієї справи, на федеральному рівні за судами штатів було визнано право здійснювати конституційний контроль, зокрема щодо федеральних нормативних актів.

Згодом Головний суддя Ч. Е. Гьюз (1930–1941 рр.) зауважив стосовно функції судів здійснювати конституційний контроль: “Всі ми під Конституцією, а Конституція – це те, що говорить суддя”. Отже, внаслідок здійснення конституційного контролю закон Конгресу чи легіслатури штату, нормативний акт органів виконавчої влади усіх рівнів могли бути визнані Верховним Судом США неконституційними та ставали нечинними [12, с. 165].

Справді, суди штатів можуть визнати такими, які суперечать Конституції 1787 р., не лише закони штатів, а й федеральні, однак їхнє рішення завжди може переглянути Верховний Суд США. З цього приводу Верховний Суд 1816 р. у рішенні в справі “Мартін проти орендарів Хантера” зазначив: “Для державної влади цілком безпечно, якщо суди штатів, розглядаючи дії федеральних органів влади, визнають їх нечинними” [12, с. 56].

У 1936 р. суддя Верховного Суду США Л. Д. Брендіс (1916–1939 рр.) як автор проекту одного з рішень систематизував у ньому принципи, якими повинні керуватися суди, розглядаючи питання конституційного значення:

- 1) суди повинні розглянути питання лише після з’ясування “ступеня” такої необхідності;

- 2) суди мають тлумачити конституційну норму тільки в тому обсязі, якого потребують обставини справи;
- 3) судам необхідно відмовитися розглядати питання, якщо сторони погоджуються вирішити спір позасудовим шляхом;
- 4) якщо виникає питання про чинність федерального закону, суди повинні спочатку здійснити тлумачення його положень, щоб уникнути визначення його конституційності [13, с. 80].

Юридичним наслідком визнання закону неконституційним є втрата ним чинності, але закон формально не скасовується [51, с. 71]. Аналіз правових позицій дослідників дає змогу підтвердити тезу про те, що закон завжди похідний стосовно Конституції, він повинен прийматися на її підставі та відповідати їй, тому неконституційний закон, нікчемний з моменту прийняття, не породжує жодних юридичних наслідків, а вже його неконституційність встановлює орган конституційної юрисдикції.

Цієї думки дотримується й українська дослідниця Є. В. Черняк, наголошуючи, що правові акти, які визнав неконституційними Верховний Суд США, проголошують нечинними з моменту прийняття, тобто поширюється зворотна дія закону в часі щодо сторін у справі, за винятком законів, які регулюють питання притягнення до кримінальної відповідальності та відбування покарання [14, с. 12].

Зауважимо, що історично склалися дві діаметрально протилежні концепції про доцільність вирішення Верховним Судом США питань політичного значення – “судової стриманості” та “судового активізму”. Згідно з першою Верховний Суд повинен утримуватися від розгляду питань політичного значення. Однак його окремі рішення неминуче стосуються політики, а “маркування” деяких питань як політичних допомагає суддям усвідомити межі своїх повноважень.

Відповідно до концепції “судового активізму” не розмежовуються “політичні” й “неполітичні” питання, оскільки Верховний Суд може розглянути кожну справу, яку визнає істотною. На відміну від Конгресу та Президента, він не може впливати на політичний курс, але як гарант дотримання Конституції США зобов’язаний реагувати на їхні політичні заходи і корегувати їх [15, с. 349].

Ідея непідвідомості судам політичних питань, що вирішують органи виконавчої та законодавчої влади, впливає з концепції поділу влади та принципу судового самообмеження, тому розгляд їх судом некоректний. На цьому наголосив Верховний Суд у рішенні в справі “Мербюрі проти Медисона”: “Суд повинен вирішувати справи про права осіб, а не про те, наскільки професійно посадові особи виконують обов’язки” [11].

Фактично Верховний Суд США ніколи не дотримувався жорсткого самообмеження, але й не діяв на підставі абсолютно вільного “активізму”, завжди застосовуючи доктрину “політичного питання” достатньо гнучко, утримуючись від втручання у реалізацію зовнішньополітичних функцій Конгресом і Президентом. 1849 р. у рішенні в справі “Лютер проти Бордена” Верховний Суд вказав на недоцільність вирішення судами політичних питань, підвідомчих органам виконавчої та законодавчої влади [16].

Як зазначила доцент Н. А. Жук, суди США завжди застосовували доктрину “політичного питання” під час розгляду справ щодо зовнішньополітичної діяльності держави, оскільки ці проблеми підвідомчі Президентів [13, с. 67]. Верховний Суд США часто покликався на наявність у справах політичних питань, щоб уникнути відкритого конфлікту з органами виконавчої та законодавчої влади, однак нерідко за очевидної наявності такого приймав справу до свого провадження (наприклад, справи “Бейкер проти Кара” (1962), “Повел проти Мак-Кормека” (1969) та “США проти Ніксона” (1974)) [13, с. 69].

Противники конституційного контролю наголошували на втручанні судів у сферу “політичних питань”. Однак, на думку професора В. В. Согріна, функція контролю Верховного Суду США зосереджувалася переважно на перевірці конституційності правових актів органів виконавчої та законодавчої влади штатів, а не федеральної. Наприклад, у 1790–1990 рр. визнано неконституційними повністю або частково 1151 законів штатів, а федеральних – 126 з понад 85 тис. [15, с. 350]. Процедурно простішою і поширенішою, ніж внесення поправок до Конституції США, є практика ухвалення закону з обов’язковим урахуванням вимог, названих у рішенні Верховного Суду США. Тоді “оновлений” закон не передбачає “умов і мети”, які визнано неконституційними [4, с. 142].

Варто погодитися з думкою професора А. Є. Говарда, що Верховний Суд США, здійснюючи інтерпретацію окремих прав громадян, виходив за межі дослівного тексту Конституції 1787 р. (наприклад, право на недоторканність приватного життя). Верховний Суд США визнав гарантіями належної правової процедури (та права на недоторканність приватного життя) право на контрацепцію, право жінок на власний розсуд переривати вагітність, а 2003 р. Суд скасував покарання за гомосексуальні відносини [6, с. 7].

Однак американська громадськість інколи неправильно розуміє сутність конституційного контролю, здійснюваного Верховним Судом, сприймаючи його як тотальний адміністративний нагляд. Крім цього, його не здійснюють інші організації – Судова конференція, Адміністративна служба судів США, федеральний Дослідний судовий центр, що аналізує шляхи удосконалення організації судової системи та судочинства [17, с. 33].

Висновки. Отже, підґрунтям особливої ролі та специфічного механізму формування влади Верховного Суду США є повноваження конституційного контролю, які він розвинув за допомогою судового тлумачення положень Конституції 1787 р. США. Однак повноваження конституційного контролю не створено Верховним Судом США в рішенні у справі “Мербюрі проти Медисона” 1803 р., а передбачено у федеральному законі. Отож, Конгрес, надавши Верховному Суду США право здійснювати конституційний контроль, відповідно до статті 25 Судового акта 1789 р., забезпечив його подальший розвиток як найважливішої інституційної умови функціонування судової гілки влади.

Ми погоджуємося з професором К. Ф. Гуценко, який виокремлює: правотворчість Верховного Суду США, здійснювану під час розгляду справ; і правотворчість, не пов’язану з розглядом, коли Суд виступає автором відповідних нормативних актів. Положення згаданих актів регламентують: 1) порядок розгляду судових справ; 2) правила апеляційного перегляду; 3) правила доказування у судах; 4) проблеми судової етики; 5) порядок допуску адвокатів до участі в судових засіданнях, оплати їхньої праці, притягнення до дисциплінарної відповідальності, створення та діяльність адвокатських об’єднань; 6) порядок витрачання грошових коштів, наданих для забезпечення діяльності судів тощо [29, с. 28–29].

Отже, судова правотворчість Верховного Суду США поділяється на два види: 1) правотворчість щодо тлумачення конституційних норм і заповнення прогалін у правовому регулюванні; та 2) правотворчість, пов’язана зі створенням окремих нормативних актів – регламентів його діяльності, спеціальних меморандумів для службовців. Верховний Суд США ніколи не був “зв’язаний” власними рішеннями, а судовий прецедент США вважається досволі гнучким.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія. За ред. В. Д. Гончаренка. К.: Видавничий Дім “Ін Юре”. 2002. 716 с.
2. Гуценко К. Ф. Судебная система США и ее классовая сущность. М.: Госюриздат, 1961. 152 с.
3. Великий енциклопедичний юридичний словник. Ред-упоряд. акад. НАН України Ю. С. Шемшученко. К.: Юридична думка, 2007. 992 с.
4. Витрук Н. В. Конституционное правосудие. Судебное конституционное право и процесс. М.: Закон и право, Юнити, 1998. 383 с.
5. Шевчук С. В. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні. К.: Реферат, 2007. 640 с.
6. Верховный Суд США: высший суд страны / В. Г. Ренквист, А. Э. Д. Говард, Дж. П. Джонс, Р. С. Баркер, П. Д. Мессит, Дж. Гринберг. *Вопросы демократии*. 2005. Апрель. 42 с. URL: <http://www.supremecourthistory.org>.
7. The Judiciary Act of 1789. URL: <https://usa.usembassy.de/etexts/democrac/8.htm>
8. Ригіна О. Політико-правові погляди Олександра Гамільтона про сутність федеральної судової влади. *Від громадянського суспільства до правової держави*: III міжнар. наук.-прак. конф., 24 квіт. 2008 р.: тези доповідей. Харків, 2008. С. 86–88.
9. Токвиль А. де. Про демократію в Америці. У 2. Т. Перек. з франц. Г. Філіпчука, М. Москаленка; коментар А. Жардена. Київ: Видавничий дім “Всесвіт”, 1999. 590 с.
10. Мишин А. А. Принцип разделения властей в конституционном механизме США. М.: Наука, 1984. 191 с.
11. *Marbury v. Madison*. United States Reports. 1803. Vol. 5. URL: <http://laws.findlaw.com/us/5/137.html>
12. Мишин А. А. Центральные органы власти США – орудие диктатуры монополистического капитала. М.: Госюриздат, 1954. 176 с.
13. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн:

навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 2-ге вид., перер. і доп. К.: Центр учбової літератури, 2008. 730 с. 14. Черняк Є. В. Конституційна юстиція Сполучених Штатів Америки: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 “Конституційне право”. Київ, 2005. 182 с. 15. Согрин В. В. Политическая история США. XVII–XX вв.: учеб. пособ. М.: Весь мир. 2001. 400 с. 16. Powell v Mc Cormack. *United States Reports*. 1969. Vol. 497. URL: <http://laws.findlaw.com/us/367/497.html>. 17. Карлен Д. Американские суды: система и персонал. Пер. с англ. В. А Власихина, под ред. и с вступ. статьей д. ю. н. Б. С. Никифорова. М.: Прогресс, 1972. 124 с. 18. Гуценко К. Ф. Уголовная юстиция США. Критический анализ правовых институтов, обеспечивающих уголовную репрессию: учеб. пособ. для студ. высш. учеб. зав. М.: Юридическая литература, 1979. 207 с.

REFERENCES

1. *Istoriya derzhavy` i prava zarubizhny`x krayin: xrestomatiya* [History of the State and Law of Foreign Countries: Readings]. Za red. V. D. Goncharenka. Kyiv: In Yure Publishing House Publ. 2002. 716 p. 2. Gutsenko K. F. *Sudebnaya sistema SShA i ee klassovaya sushchnost`* [The US Judicial System and its Class Essence]. Moscow: Gosyurizdat Publ, 1961.152 p. 3. *Vely`ky`j ency`klopedy`chny`j yury`dy`chny`j slovny`k* [Great Encyclopedic Legal Dictionary]. Edited. Acad. NAS of Ukraine Shemshenko. Kyiv.: Legal Opinion Publ, 2007. 992 p. 4. Vitruk N. V. *Konstitutsionnoe pravosudie. Sudebnoe konstitutsionnoe pravo i protses* [Constitutional justice. Judicial Constitutional Law and Procedure]. Moscow: Law and Law, Unity Publ, 1998.383 p. 5. Shevchuk S. V. *Sudova pravotvorchist` : svitovy`j dosvit i perspekty`vy` v Ukrayini* [Judicial lawmaking: world experience and perspectives in Ukraine]. Kyiv: Abstract Publ, 2007. 640 p. 6. *Verkhovnyi Sud SShA: vysshii sud strany* [US Supreme Court: Supreme Court]. V. G. Renkvist, A. E. D. Govard, Dzh. P Dzhons, R. S. Barker, P. D. Messit, Dzh. Grinberg. Democracy issues. 2005. April. 42 p. URL: <http://www.supremecourthistory.org>. 7. *The Judiciary Act of 1789* [The Judiciary Act of 1789]. URL: <https://usa.usembassy.de/etexts/democrac/8.htm> 8. Ry`gina O. *Polity`ko-pravovi poglyady` Oleksandra Gamil`tona pro sutnist` federal`noyi sudovoyi vlady`* [Political and Legal Views of Alexander Hamilton on the Essence of the Federal Judiciary]. From Civil Society to the Rule of Law: III Intl. Research Assistant conf., Apr 24 2008: Abstracts. Kharkiv, 2008. pp. 86–88. 9. Tokvy`l A. de. *Pro demokratsiyu v Amery`ci* [About democracy in America]. In 2. T. Perek. with the French. G. Filipchuka, M. Moskalenka; komentar A. Zharden. Kyiv: Vsesvit Publishing House Publ, 1999. 590 p. 10. Mishin A. A. *Printsyp razdeleniya vlastei v konstitutsionnom mekhanizme SShA* [The principle of separation of powers in the US constitutional mechanism]. Moscow: Nauka Publ, 1984. 191 p. 11. *Marbury v. Madison*. United States Reports. 1803. Vol. 5. Available at: <http://laws.findlaw.com/us/5/137.html> 12. Mishin A.A. *Tsentral`nye organy vlasti SShA – orudie diktatury monopolisticheskogo kapitala* [The central government of the United States is an instrument of the dictatorship of monopoly capital]. Moscow: Gosyurizdat Publ, 1954. 176 p. 13. Bostan L. M., Bostan S. K. *Istoriya derzhavy` i prava zarubizhny`x krayin* [History of the State and Law of Foreign Countries]. Educ. tool. for students. higher. teach. closed 2nd ed., Rec. and ext. Kyiv: Center for Educational Literature Publ, 2008. 730 p. 14. Chernyak Ye. V. *Konsty`tucijna yusty`ciya Spolucheny`x Shtativ Amery`ky` : dy`s. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yury`d. nauk: specz. 12.00.02 “Konsty`tucijne pravo”* [Constitutional Justice of the United States of America: diss. for the sciences. degree of Cand. lawyer. Sciences: Special. 12.00.02 “Constitutional Law”]. Kyiv, 2005. 182 p. 15. Согрин В. В. *Politicheskaya istoriya SShA. XVII–XX vv.: Ucheb. Posobie* [Political history of the USA. XVII–XX centuries.: Textbook. Allowance]. Moscow: The whole world Publ. 2001.400 p. 16. *Powell v Mc Cormack* [Powell v. Mc Cormack]. United States Reports. 1969. Vol. 497. URL: <http://laws.findlaw.com/us/367/497.html> 17. Karlen D. *Amerikanskiye sudi: sistema i personal* [American Judges: System and Personnel]. Per. from English V. A. Vlasikhina, pod red. i s vstup. statei d. yu. n. B. S. Nikiforova. Moscow: Progress, 1972. 124 p. 18. Gutsenko K. F. *Ugolovnaya yustitsiya SShA. Kriticheskii analiz pravovykh institutov obespechivayushchikh ugolovnyuyu repressiyu: Ucheb. posobie dlya stud. vyssh. ucheb. zav.* [US Criminal Justice. A critical analysis of legal institutions providing criminal repression: Textbook. allowance for students. higher textbook]. Moscow: Legal literature Publ, 1979. 207 p.

Дата надходження: 17.04.2019 р.